עין משפט נר מצוה

יח א מיי' שם פי"ג ופכ"ג הלכה א :
יט ב מיי' פ"ד מהלכות כלאים הלכה ט סמג לאוין רפט :

רבינו חננאל

שהוא טמא · עיקר הדבר הזה שלא נאמר במת אלא כל בגד וכל כלי עור וכל מעשה עזים והמפץ שהוא כמין מחצלת שעשויה מן החילף ומן כיתנא בו לא נאמר בה · ואף לא נאמר מפץ בשרץ כי כן כתיב בו מכל כלי עץ או בגד או עור או שק · ומן מתני' כבר גמרינן שהמפץ טמא · דתנן שלשה מפצין הן העשוי לשכיבה טמא מדרס · של צבעים טמא מת ושל גתות טהור מכלום. *) ואפילו דגיתות קאמרינן . דשמואל עביד לה לבנתיה מפצות ביומי תשרי וצריכן למידע מהיכא ילפינן טומאה למפץ במת ובשרץ · ואימירן הני ברייתא בגמ' דבאיזו צד הרגל מועדת לענין דרשת דיו לבא מן הדין להיות כנדון. **) השתא כיון דמפץ לאו כלי עץ הוא ולא בגד ולא עור ולא שק ולא מעשה עזים : ובזוב קא דרשינן ליה טומאה דלית ליה טהרה במקוה וקא מטמא מדרס קא מותיב מיניה ר' אלעא למאן דאע"ג דליתיה מהני מידאני עשוי דבר שאין לו טהרה במקוה אין מטמא מדרס . א"ל ר' חנינא הואיל למשכב הוא . ובמחצלת של קנים ויש במינו . פי' כגון שטומאתו מתוך שהוא משכב ויש במין מפצות חשיבו לית ליה טהרה במקוה . דברים שהן ממיני בגד או עור או שק שיש להן טהרה במקוה דהא ליכא טהרה במקוה אלא עליהן הוא אומר כל המשכב אשר ישכב עליו . אבל כלי חרס לדברים הללו . וטהרתו במיעוט אין במינו דבר שיש לו טהרה במקוה . ועליהן הוא אומר שיעורו כדתנן מפץ ששה במשכבו. מקיש משכבו לו . ולא היו הדברים ברורים על ששה . ותניא בתוספתא לר' אילעא משום הכי קאמר ליה לר' חנינא רחמנא ליצלן מן מפץ שבלה כל זמן שמניחין האי דעתא עד דפריש ליה טעמא דתרין קראי כתיבי אותו על הכסא האשה היושבת רבה אמר מדרס כלי חרס דטהורה מהכא וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא הא יש צמיד פתיל טהור . (וכאן דסתים) אע"ג דחזיה לאשתו נדה למיזנה ולמיסמך עליה טהור הוא : מתני' מניין לערוגה שהיא ששה על ששה טפחים שזורעין בתוכה ה' זרעונים ד' על ד' רוחות ערוגה ואחת

*) הטעות גלויה לעין והמתקנים לנכון תבות עליהם ברכה · וצ"ל ופי' דגיתות קאמרינן דשמואל עביד וכו' וכוונתו בזה דלא"ה היה אסור לעמוד ע"ג מפצי בשבת שבילה משום גזירת מרזלאות ועיין בר"ן בפ"ב דשבועות שדחה בלאמת פירש"י מחמת קושיא זו ולאמנם לפי דעת רבינו א"ש: **) דברי רבינו הם משוללי הבנה :

נושא כלו' (צג פו)

כלאים

נושא
מנין שנותן לזרוע
ה' מינא בערוגה
שגודלה ו' על ו'
טפחים

ודין הוא ומה פכין קטנים שטהורין בזוב טמאים במת, *מפץ שטמא בזוב אינו דין שיהא טמא במת ואמאי הא לית ליה טהרה במקוה? א"ל ר' חנינא שאני התם הואיל ואיכא במינו. א"ל *רחמנא ליצלן מהאי דעתא, אדרבה רחמנא ליצלן מדעתא דידך, וטעמא מאי, תרי קראי כתיבי כתיב °ואיש אשר יגע במשכבו וכתיב וכל המשכב אשר ישכב עליו הזב יטמא, הא כיצד? יש במינו אע"ג דלית ליה טהרה במקוה, אין במינו מקיש משכבו לו: רבא אמר מדרס כלי חרס טהור מהכא (א) °וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו *הא יש צמיד פתיל עליו טהור הוא, מי לא עסקינן דיחדינהו לאשתו נדה וקאמר רחמנא טהור: מתני' *(ב)מנין לערוגה שהיא ששה על ששה טפחים שזורעין בתוכה חמשה זרעונין *ד' על ד' רוחות הערוגה ואחת באמצע? שנא' °כי כארץ תוציא צמחה וכגנה זרועיה תצמיח זרעה לא נאמר אלא זרועיה: גמ' מאי משמע? אמר רב יהודה "כי כארץ תוציא צמחה" תוציא חד, צמחה חד הרי תרי, זרועיה תרי הא ארבע תצמיח חד הא חמשה

וקים

תורה אור: ויקרא טו · במדבר יט · ישעיה סא

מה פכין קטנים שטהורין בזוב. תימה דמסאה ותרקב ותיבה שפחותה למטה יכול לעשות ק"ו דלא מטמא מדרס מטמא במת מפץ שמטמא מדרס אינו דין שיטמא במת וי"ל דמה להנך שכן נעשין אב הטומאה מה שאין כן במפץ דכיון שאין לו טהרה במקוה אינו נעשה אב הטומאה כדמוכח בפרק בתרא דעירובין (דף קד:) אבל קשה דמפצים גדולים מאי למיעבד ק"ו דלא מטמו מדרס כדאמר הכא דמדרס כלי חרס טהור ומטמא במת וי"ל דטפי ניחא ליה למיעבד ק"ו מפכים קטנים שטהורין מכל טומאת הזב לגמרי וקשה דבמעיינות הזב מנלן דלא מיטמו פכין קטנים דנהי דבשיער הזב לא מיטמו היינו משום דבעינן ראוי לנגיעת בשר כדפירש בקונטרס דמבשר הזב נפקא טומאת שיער אבל רוקו דכתיב בהדיא וכי ירוק הזב בטהור פשיטא דלא בעינן ראוי לנגיעת בשר וא"ת והיכי עביד ק"ו מפכין קטנים מה לפכין קטנים שכן מטמאין מאוירן תאמר במפץ כו' וליכא למימר דעביד ק"ו הכי מה זב הקל שאין מטמא פכין קטנים מטמא מפץ מת החמור שמטמא פכין קטנים אינו דין שיטמא מפץ דמה [לזב שכן] מטמא במשכב ומושב (ב) ויש לומר דאיכא למימר שאר כלים יוכיחו שאין מטמאין מאוירן ומטמאין במת אף אני אביא מפץ מה לשאר כלים שכן נעשין אב הטומאה פכין קטנים יוכיחו* :

שטהורים בזוב . שאינו יכול ליגע בתוכם לפי שפיהם צר ובהיסט נמי לא מטמו כדפירש בקונטרס דלאו שאינו בא לכלל מגע אינו בא לכלל היסט וא"ת א"כ כלי חרס המוקף צמיד פתיל לא יטמא בהיסט ובפ"ק דנדה (דף ה:) אמר שאינו ניטול במטת לעת שבנדה ובפ' הניזקין (גיטין דף כה:) נמי פריך וליחוש שמא תסיטם אשתו נדה ואור"ת דצמיד פתיל חשיב בא לכלל מגע לפי שעומד ליפתח ולא דמי לקולית נבלה דאמ' בהעור והרוטב (חולין קכו:) מחוסר נקב כמחוסר מעשה דמי ואע"פ שחישב עליה לנוקבה אין טמאה במשא דהתם סתמא אינה עומדת לנקיבה אלא ע"י מחשבה אבל מוקף צמיד פתיל סתמו עומד ליפתח :

מפץ שטמא בזוב אינו דין שיטמא במת . מק"ו דהכא קי"ל בכל דוכתא *דכל המטמא מדרס מטמא טמא מת וא"ת כלי חרס המוקף צמיד פתיל יוכיח שטמא בזוב דמטמא בהיסט כדפרישית לעיל וטהור במת ואומר ר"ת דלא שייך למימר יוכיח מצמיד פתיל דמה שהוא בהיסט הזב היינו משום דהוי כאילו נגע הזב בתוכו כדאמרי' איזהו מגע שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו ובמת אם היה כזית ממנו בתוכו היה טמא : **והא** לית ליה טהרה במקוה. תימה דבסוף כילד הרגל (ב"ק דף כה:) קאמר עלה דמפץ דהכא וקא מייתי לה בין לטומאת ערב בין לטומאת ז' מה שייך להזכיר טומאת ערב א' כיון דאין לו טהרה לעולם וי"ל דהאי ק"ו אהני נמי לפשוטי כלי עץ המיוחדים למדרס דטמאים במת ומייתי הא לטומאת ז' אי נמי ברייתא איירי בכל מפצים בין במפץ עץ בין במפץ שיפה וגמי ובמפץ עץ קאמר התם דמייתי ליה לטומאת שבעה דאית ליה טהרה במקוה : **מי** לא עסקינן דייחדינהו לאשתו נדה . פי' בקונטרס ואי מיטמא מדרס היכי מציל והלא כל דבר טמא אינו חוצץ בפני הטומאה אלא ש"מ דלא מיטמא מדרס הלכך כלי חרס המוקף צמיד פתיל טהור מכל טומאה ובהיסט נמי לא מטמא דכ"ד שלא בא לכלל מגע אינו בא לכלל משא ואין נראה דודאי מטמא בהיסט כלי חרס מוקף צמיד פתיל כדמוכח בנדה (ה:) ובגיטין (סה:) כדפירשתי לעיל ומפרש ר"ת דמדכתיב וכל כלי דייק דמי לא עסקינן דיחדינהו לאשתו נדה דכל טומאות הבאות דרך גב יש לנו לטהרו מדכתיב וכל הילכך אפילו ייחד להו לישיבה טהורים אבל בהיסטו מטמו דטומאה הבאה דרך תוך הוא דחשבינן כאילו נגע בפנים כדאמרינן איזהו מגעו שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו ור"י מפרש דלא בעי למימר דמיירי קרא בכל ענין אפי' ישבה עליהם אשתו נדה או היסיטן אלא אם ייחד כלי חרס לאשתו נדה טהור דאין כלי חרס מטמא מדרס דאי (ייחד) טמא לא יציל בצמיד פתיל אע"ג דלא ישבה עליו דאע"פ שבמת אינו מקבל טומאה מגבו כיון דבמדרס יכול לקבל טומאה אין לו לחוץ באהל המת ומסופק ר"י בכך : **מניין** לערוגה שהיא ו' על ו'. י"א דערוגה ו' נפקא לן מדכתיב לחייו כערוגת הבושם (שיר ה) ומשמע לחייו לשון לוחות והם היו ו' על ו' מכלל דערוגה נמי כן היא: **ארבע** על ארבע רוחות הערוגה · באמצע הרוח כדמוכח בגמרא לפי מה שאפרש בעז"ה ומה שפירש הקונטרס דכלאי זרעים דרבנן אינו נראה לר"י דהא אמרי' בפ' כל הבשר (חולין קטו·) כלאי זרעים ליתסרו דהא תיעבתי לך הוא ואין נראה לומר דלהרכבת האילן קרי כלאי זרעים משום דבספ"ק דקידושין (דף לט·) מפיק הרכבת האילן משדך לא תזרע כלאים ועוד דהתם בקידושין אמר אההיא מילתא גופא בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים מה בהמתך בהרבעה אף שדך בהרכבה ומה בהמתך נוהג בין בארץ בין בחו"ל אף שדך נוהג בין בארץ בין בחו"ל ופריך והלא הא כתיב שדך ומשני ההוא למעוטי זרעים שבחו"ל (*ובפ' המכיה) משמע דבא"י אסירי מדאורייתא ואפי' לר' יאשיה דאמר אינו חייב עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד סיינו להתחייב משום כלאי הכרם דלא תזרע כרמך אבל אלאו דלא תזרע שדך מודה דחייב :

וקים

ודין הוא ומה פכין קטנים . של חרס שטהורין בזוב שאינן מטמאין על ידו בשום טומאה דלמדרס לא חזו דאין עשויין לישיבה ועוד שכן של חרס ובמגע לא לטמאו דאין מטמאות אלא מאוירן ואין יכול להכניס אצבעו לתוכן מפני שפיהן צר ובהיסט לא דאפקיה רחמנא בלשון נגיעה דכל שאינו מטמא במגע אינו מטמא בהיסט ובהעור והרוטב (חולין קכד:) אמר נמי הכי לגבי טומאת משא את שבא לכלל מגע בא לכלל משא אע"פ שאפשר ליגע בחוט השערה ותניא בת"כ דשיער הזב מטמא הג"מ כלי הראוי לנגיעת בשרו ולהכי אפקיה רחמנא בלשון נגיעת בשר דכתיב (ויקרא טו) והנוגע בבשר הזב : **טמאין במת** . באהל המת דכתיב (במדבר יט) וכל כלי פתוח: **מפץ שטמא בזוב** . דהא חזי למשכב וכתיב וכל המשכב וגו' ומהכא נפקא לן בעלמא (נדה דף מט:) דכל המטמא במדרס מטמא טומאת מת ואפילו פשוטי כלי עץ : **ואמאי** . טמא בזוב טומאה מדרס : **והא לית ליה טהרה במקוה** . דכי כתיב טבילה, בפרשת שרצים ובפרשת מדין כתיבא, והנך כלים דכתיבי התם ילפינן להו טבילה אבל פשוטי כלי עץ שלא נכתבו שם לענין טומאה לא ילפינן להו טבילה ולית להו טהרה במקוה דהא לא כתיבא בהו כי היכי דאוכל ומשקה אין להם טהרה במקוה לפי שלא למדנו להם טבילה בתורה : **שאני התם דאיכא במינו** . יש בכלי עץ שיש להן טהרה במקוה כגון מקבלים : **רחמנא ליצלן מהאי דעתא** . דכיון דלדידיה ליכא טהרה במקוה לא שאני מכלי חרס : **וטעמא מאי** . היכא כתיבא דמשום דאיכא במינו אע"ג דבדידיה ליכא [מיטמא נימא] הואיל ואקשיתיה לזב עצמו בעי דתיהוי ליה טהרה לדידיה : **כתיב משכבו** . מקיש משכבו לו : **וכתיב וכל המשכב** . אע"ג דלא דמי לזב דהא לא כתיב משכבו : **וכל כלי פתוח** . כלי חרס קאמר שהטומאה נכנסת לו דרך פתחו : **מי לא עסקינן** . מי לא משמע במקרא דאפי' ייחדו לאותו כלי לאשתו נדה לישב עליו כל ימיה אמר קרא דמציל על מה שבתוכו באהל המת, ואי טמא מדרס היכי מציל והא כל דבר טומאה אין חוצץ בפני הטומאה אלא ש"מ דאין מדרס בכלי חרס הלכך כלי חרס שמוקף צמיד פתיל טהור מכלל טומאה ובהיסט נמי לא מטמיא ליה כדפרישית לעיל דכל שלא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא לפיכך מציל על מה שבתוכו : **מתני' שזורעין בתוכה ה' זרעונין** . ולא הוי עירבוב שיש בה כדי להפריש ביניהם הפרש הראוי : **ד' על ד' רוחות הערוגה** . ממלא את כל הרוח עד סמוך לקרן : **ואחת באמצע** . גרעין אחד ואע"פ שכל אלל הקרעות סמוכין זה לזה ואין ביניהם הרחקה ג' טפחים ויונקים זה מזה אין כאן בית מיחוש דגבי כלאים היכרא הוא דבעינן דלא להוי עירבוב דהא אכלאים קפיד קרא אבל ליניקה לא חיישינן אפילו בכלאי הכרם דאורייתא כדתנן (ב"ב דף כו.) זה סומך לגדר מכאן וזה סומך לגדר מכאן ואע"ג דינקו מהתאי וכ"ש כלאי זרעים (*)דרבנן דלא חיישינן ליניקה כדתנן גבי ראש תור לקמן בשמעתין וגבי ב' שורות והרי יש כאן היכר גדול רוח זו זרועה לפון ודרום וזו זרועה מזרח ומערב אבל בין זרע האמצעי לזרעוני הרוחות צריך הרחקה כדי יניקה דאין שם היכר ואי הוו מקרבי הוי עירבוב, והמפרש ד' גרעינין בד' הרוחות טועה דאי ההרחקה משום יניקה ט' זרעונין יש לזרוע בו ד' בד' הקרעות ואחד בכל רוח ורוח באמצעו וא' באמצע הערוגה ויש בין כל אחד ואחד ג' טפחים כשיעור יניקה טפח ומחצה לכל אחד, הלכך לכל הרוח הוא ממלא עד סמוך לקרן ואפילו אין בין זרע שברוח זו לזרע שברוח זו ג' טפחים לא איכפת לן דלענין כלאים היכר בעלמא הוא דבעינן כדפרישית : **זרועים** . ובגמ' מפרש היכי משמע ה' זרעונים בו' טפחים : **גמ' תוציא-חד , צמחה-חד , זרועיה-תרי , תצמיח-חד** . 'וששה טפחים' דליכא למילף מקרא

קים

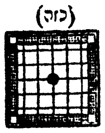
(כזה)

מסורת הש"ס

[כתובות מס: ב"ק סה:]

[חולין כה.]

כלאים פ"ג מ"א פסחים לט:

[קידושין לט:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' מהכא דכתיב וכל כלי: (ב) תוס' ד"ה מה פכין וכו' דמה לזב שכן מטמא משכב ומושב תאמר במה שאין מטמא משכב ומושב וי"ל דאיכא :

(א)ע' הגהות רא"מ הורוויץ

וי"ג ובפ' מעשר בהמה משמע בהדיא דאסור מדאורייתא והוא בבכורות נד.

רב נסים גאון

ואיתו תשבורו ואמרו רבותינו ז"ל שלמד שאין לו טהרה אלא שבירה : **פכין** קטנים שטהורין בזוב טמאים במת ממה שאמרה התורה בענין הזוב (ויקרא טו) וכלי חרש אשר יגע בו הזב ישבר ולא אמרה הכל כלי חרש למדנו שפכין קטנים טהורין בזוב ואמרו במת (במדבר יט) וכל כלי פתוח אפילו כל שהוא וכבר פירשנו בברכות הרי למדנו שפכין קטנים טמאין :